

NIEUWSBRIEF

Proost den
 klein, en aen de rugge vast gemaecht zijn, set cene aen
 het loops, en set ander aen de staert, en dan is het geveed,
 en als men dit gebruyken wil, so moet men eerst de twee
 oogen, en de mond aen brandt heeken, en dan de pyl met
 de mond na de staert toe gestelt is, in welken draech voor
 wardoloppen, en altyt vnnr sal doen psonnen als sij op de
 lijn loopt, tot ter tijt toe, dat de eerste pyl versteert is, en
 dan raecht de tweede pyl aen den brandt, die den draech doen
 Retireeren als of sie gemoond was, welch werck, wel geordi-
 neert zijnde, groot contentement sal geven, befiet de fen, on-
 derstaende figuer geteychene met de letter = B =

*A = A = den draech, = B = B = de twee fonties, aen den draech
 vast gemaecht = C = C = de twee katrollen aen die fonties
 gestelt = D = D = het touw daer den draech oploopt, E = E,
 de pijlen in de twee oogen en de mond, F = F de twee pijlen
 die in het lijf van den draech gevoegt zijn*

WAT IN HET VAT ZIT VERZUURT NIET	2
GEBOEID DOOR MILITAIRE GESCHIEDENIS	4
DE GROOTSTE VUURWAPEN- COLLECTIE VAN NEDERLAND	6
IN MEMORIAM FRANS SMITS SR.	8
REPLICA'S IN HET LEGERMUSEUM	10
EXPLOSIEVE EXPOSITIE	11
EMBLEMEN ONTWERPEN VOOR DE LANDMAGT	12
GARDEREGIMENT FUSELIERS PRINSES IRENE 65 JAAR	15
AGENDA EN BOEKENKAST	16

WAT IN HET VAT ZIT VER

door Gert Groenendijk

Mijn bijdrage aan de vorige Nieuwsbrief had een ietwat euforische kop meegekregen. Die stemming is uiteraard terug te voeren op de toen naderende kerstperiode. Maar wellicht meer nog was er sprake van de bekende gedachte, waarvan de wens de vader is.

Die blijmoedigheid sloeg vooral op de, volgens toen beschikbare informatie nakende, besluitvorming door het ministerie van Defensie over het te formuleren museaal beleid.

En daarmee, op een beslissing over de oplossing van de huisvestingsproblemen die als een rode draad door de geschiedenis van ons Legermuseum trekken. Ik hoopte u, waarde Vriend en lezer, in voorliggende Nieuwsbrief terzake 'hom of kuit' te geven.

Het voorafgaande heeft de mare al prijs gegeven: ik kan klare wijn schenken, maar geen grand cru: nog steeds is er geen besluit bekend. Trekken we de metaforen door, dan is die van 'wat in 't vat zit, verzuurt niet' een volgende die van toepassing is. Want zoveel is zeker: de huisvestingsproblematiek, de ambities, maatschappelijke relevantie en verantwoordelijkheid van museum en collectie zijn eerder en vaker en worden onverminderd door de besluitvormers (h)erkend. Het moment van besluitvorming lijkt steeds meer een kwestie van agendavoering. Ook dat blijkt lastig, maar wel uitvoerbaar. Het sterkt mij in de overtuiging, dat het verlossende woord nabij is. Dat lijkt een beetje op geloven; dat doe ik in deze zaak, maar – ik geef toe – zo langzaam steeds meer als Thomas. Laten we dit met elkaar afspreken: zodra ik het besluit weet, bericht ik u terstond.

Tentoonstellingen eerste helft 2006

Wat de toekomst ook brengen moge, ook in 2006 staat het museum garant voor kwaliteit, professionaliteit en veelzijdigheid. De tentoonstellingen zijn daarvan de meest zichtbare illustratie. In het eerste halfjaar zijn er de openingen van de tentoonstellingen over 'buskruit' en over de inzet van Nederlandse troepen in Irak. Laatstgenoemde expositie, die op donderdag 23 maart 2006 werd geopend door de 'laatste commandant SFIR5', luitenant-kolonel Van Dooren, geeft aan de hand van markante foto's een impressie van het dagelijks leven van de Nederlandse militair tijdens deze missie. De bescheiden expositie bevat fotomateriaal van vijf defensiefotografen. De tentoonstelling komt tot stand in nauwe samenwerking met de Audio Visuele Dienst Defensie. Het museum besteedt ook zodoende, binnen de gegeven beperkte

**Bij de voorpagina:
Vuurwerk waarbij een draak
wordt uitgebeeld, uit: *Pyrotechnica
of Konstint Vuurwercken*, Daniël
Galschut, circa 1695. Te zien
op de nieuwe tentoonstelling
!!!Booemmm!!! in het Legermuseum.**

Gert Groenendijk: "Onze wapencollectie is uitgebreid met Vissers wereldvermaarde verzameling handvuurwapens uit de Gouden Eeuw." (Foto: Wim den Dunnen)

fysieke kaders aandacht aan de moderne krijgsmacht. Begin juni lanceert het Legermuseum zijn tijdelijke tentoonstelling over het licht ontbrandbaar, ontplofbaar mengsel van salpeter, houtskool en zwavel: buskruit. Kreten als knallend, vuurwerk en knetterend zijn op zijn plaats. De Vrienden wordt een exclusieve vernissage van deze expositie aangeboden; daarover ontvangt u later afzonderlijk bericht.

Het ondernemingsplan

Het Ondernemingsplan 2004-2007 Vertrouwd museaal, verrassend manifest beschrijft de strategische doelstellingen en het beleid van het Legermuseum voor die periode:

- verlagen van de vaste lasten
- komen tot een kleinere, flexibele organisatie
- verhogen van de eigen inkomsten, in het bijzonder door de ontwikkeling van een zogenaamde derde geldstroom
- vergroten van de maatschappelijke relevantie van het museum
- vergroten van het publieke profiel.

Bedrijfsvoering als cultureel ondernemer

De kaders hiervoor vormen de Verzelfstandigingsovereenkomst, de statutaire verplichtingen, en de internationale gedragscode voor museale ethiek. Het financiële bestek is vastgelegd in de meerjarenbegroting voor genoemde beleidsperiode, die integraal deel uitmaakt van VM2.

ZUURT NIET

Inmiddels is een tussenbalans opgemaakt van de uitvoering van het Ondernemingsplan 2004-2007. In de Notitie Tussenbalans werden doelstellingen en bereikte resultaten tegen elkaar afgezet. En wat blijkt? We zijn op koers, meer dan dat; halverwege de rit, is dat de conclusie. Dat stemt tevreden, maar is evenzo een uitdagend appel; voor het vervolg.

Bezoekers

Uiteindelijk is het een museum hier om te doen: de collectie op alle mogelijke en verantwoorde wijzen presenteren aan zo veel mogelijk belangstellenden. En het Legermuseum slaagt daar steeds meer in. In het afgelopen jaar ontving het museum 61.000 bezoekers; dat is twaalf procent meer dan het jaar daarvoor. Realisatie van de doelstelling uit VM2 voor de tranche 2006 vergt een groei van dertien procent (naar 69.000). Dat is ambitieus, maar niet onmogelijk. Het groei-potentieel in specifieke bezoekers voor wisseltentoonstellingen, wordt ontgonnen met 'doelgroeprogrammering' en gerichte pr in het kader van de permanente campagne. Ook de verdere verfijning en diversificatie van het aanbod dient dit doel.

Legermuseum is ook wapenmuseum

Een belangrijke, in kwaliteit én omvang, deelcollectie die het museum beheert, is de wapencollectie. Begin dit jaar kon die worden versterkt door de verwerving van de zogenoemde Collectie Visser, deel II. Met deze wereldvermaarde verzameling van Nederlandse handvuurwapens uit de Gouden Eeuw behoort de museumcollectie ook in dit opzicht tot de internationaal meest vooraanstaande. We pakken hier binnenkort ook publicitair flink mee uit. Uiteraard zal ook deze collectie uitbundig in de vaste expositie worden tentoongesteld. Daar wordt inmiddels noest aan gewerkt. Nadere berichten volgen.

Vandaag en morgen

Het museum is een enerverend bedrijf, ambitieus, betrokken en professioneel. Permanente zorg voor collectie en bezoeker is daarbij leidend. Dat ook verklaart de noodzaak van de oplossing van het huisvestingsvraagstuk. Het is dan goed te bedenken, dat velen zich betrokken weten bij ons wel en wee, bij onze historie en toekomst.

Eén van die 'brothers in arms' van ons museum was, sinds 1946, Frans Smits sr. Hij is ons afgelopen 21 februari ontvallen, 90 jaar oud, vredig ingeslapen. Aan de eerdere metaforen in dit artikel voeg ik er hier en nu één toe: goede wijn behoeft geen krans.

Het Legermuseum is Frans Smits sr. oprecht veel dank verschuldigd voor zijn 'levenslange' inzet en betrokkenheid bij ons museum en zijn collectie.

Gert Groenendijk is algemeen directeur van het Legermuseum.

EEN NIEUWE LENTE, VEEL NIEUWE GELUIDEN

Alvorens in te gaan op wat het nieuwe jaar ons allemaal brengt was er het droeve feit van het overlijden van Frans Smits sr.

Op pagina 8 schenkt Gert Groenendijk hier aandacht aan. Hoezeer Smits verbonden was met de krijgsmacht en het Legermuseum mocht wel blijken tijdens zijn begrafenis,

waarbij zijn kist werd gedragen door vertegenwoordigers van de krijgsmachtdelen in hun – door hem ontworpen – ceremoniële uniformen. Ook wij zullen hem als trouwe (reeds sinds 1945!) Vriend missen.

U allen hebt inmiddels de Vriendenkaart voor 2006, evenwel, als gevolg van een zetduiveltje, zonder een jaartal. Die kaart is alleen geldig in 2006 en in 2007 zal de nieuwe kaart weer voorzien zijn van het jaartal. Alom gestegen kosten hebben ons overigens doen besluiten – zie elders in deze Nieuwsbrief – het bedrag van de minimumdonatie een klein beetje te verhogen, waarvoor de Vrienden ongetwijfeld begrip zullen hebben.

Wij prijzen ons intussen gelukkig met de toetreding van Hans van Lith tot ons bestuur in de vacature die ontstaan is door het vertrek van Vincent Cozijn. Hans zal zich met name richten op de werving van nieuwe Vrienden, want zoals ik in een vorige Nieuwsbrief schreef, hoe meer Vrienden hoe meer vreugd. Reeds diverse projecten zijn in gang gezet, zoals – in lijn met de folders van het museum – het ontwerpen van een eigen Vriendenfolder voorzien van een pakkende foto van de Vriendendag op de Paardenmarkt en het ontwerpen van een wervende boekenlegger voor de boeken in de winkel.

De Vriendenpanelen die deel uitmaken van de stand van het museum bij diverse evenementen worden ook vernieuwd. In diverse bladen van de krijgsmacht zullen ten slotte advertorials verschijnen.

Intussen is ons bestuurslid majoor Erwin Vonk uitgezonden naar Afghanistan en wij hopen op zijn behouden terugkeer in augustus dit jaar (al of niet veel Vrienden in Uruzgan geworven hebbend).

Zoals Gert Groenendijk in zijn bijdrage hiernaast schrijft, is spijtig genoeg nog steeds geen beslissing genomen over de toekomstige huisvesting van het museum. Als Vrienden hebben wij het ministerie van Defensie laten weten dat, onder meer vanwege de ligging in de Randstad, wij de zogenaamde optie Valkenburg prefereren boven Soesterberg.

Kortom, wij zijn volop bezig, een nieuwe lente met veel nieuwe geluiden dus.

Gijs Scholtens
Voorzitter

(Foto: Wim den Dunnen)

DE MENSEN ACHTER DE SCHERMEN

'WATERLOO 1995, EEN GEWELDIGE

door Anton van de Water

Museummedewerker Anton van de Water is een van de samenstellers van de tentoonstelling *Voor Napoleon*. Hij is geboeid door de Napoleontische tijd en nam als *re-enacter* meerdere malen deel aan de slag bij Waterloo. Anton vertelt over hoe hij gefascineerd raakte door de militaire geschiedenis.

Laat ik mij eerst eens bij u introduceren: mijn naam is Anton van de Water, in 1947 geboren te Rotterdam. Ik werk nu ruim dertien jaar bij het Legermuseum. Voor mijn museumtijd heb ik onder meer een aantal jaren in de professionele theaterwereld vertoefd. En een niet belangrijk deel van mijn leven heb ik mij beziggehouden met het amateurtoneel en al zijn facetten. Theater en geschiedenis, geschiedenis en theater. Beide hebben mijn fascinatie.

Beide hebben naar mijn gevoel ook veel met elkaar te maken. Neem nou een militaire parade, dat is choreografie en theater. Die boeiende uniformen die vaak in een prachtig decor paraderen. Het is een grote show om de ander te imponeren. Dat begon al in de oude tijd met de Grieken en de Romeinen.

Eerste tinnen soldaatje

Ik moet zo'n zeven jaar oud zijn geweest toen ik voor het eerst in aanraking kwam met militaria. Ik was misdienaar in de kathedraal te Groningen, waar we toen woonden. Blijkbaar had ik erg mijn best gedaan, want ik kreeg als belo-

ning een tinnen soldaatje cadeau. Dit soldaatje was het begin van een verzameling. Ik herinner mij nog goed dat ik ze ook zelf beschilderde. Gouden helmen, groene of rode jassen, witte of gele broeken, zwarte laarzen en roze handen en gezicht. Volkomen gebaseerd op kinderfantasie; theater dus.

Op mijn dertiende verjaardag kreeg ik, en ik herinner het mij nog levendig, mijn eerste militaire boek. *Uniformen der Wereld* van Preben Kannink. Het werd mijn bijbel. Na elke film of parade op tv, raadpleegde ik dit boek. Vanaf dat moment was ik gegrepen. Van mijn peetoom kreeg ik zijn grenadiersuniform en ik begon te verzamelen. Boeken, uniformen en uitrustingen.

Saluut Batterij Atkins

Ik was inmiddels getrouwd en vader van een dochter, die net als ik een fascinatie heeft voor geschiedenis en theater, en ik verzamelde verder. Zoals bij zoveel verzamelaars groeide mijn collectie echter het huis uit. Ik heb toen een moeilijk besluit genomen en mijn hele verzameling verkocht. Verkocht aan een museum. Het Streekmuseum Jan Anderson. Daar was mijn collectie in goede handen.

In 1993 kwam ik zelf te werken bij een museum, het Legermuseum te Delft. Daar kwam ik coryfeeën tegen zoals Jan Piet Puype en de inmiddels overleden Frans Smits sr. Toentertijd was er een kanonploeg aan het museum verbonden. De Saluut Batterij Atkins. Vernoemd naar de oud-medewerker, Henk Atkins (ome Henk, ook een Rotterdammer). Ik werd lid van deze groep en we oefenden op het depot op de Paardenmarkt.

ERVARING'

18 juni 1815 was niet de laatste keer dat er kruitdampen boven de velden van Waterloo hingen.

Inmiddels was ik ook al vele malen in Waterloo geweest. Hierdoor ontstond mijn interesse in de Napoleontische oorlogen en Napoleon zelf. In 1990 was ik getuige van de grote heropvoering van de slag bij Waterloo. Ik ontmoette toen vele geestverwanten en raakte er in contact met het fenomeen *re-enactment*. Heropvoering van dingen en zaken uit onze rijke vaderlandse geschiedenis. In mijn geval de geschiedenis van de krijgsmacht. Mijn nieuwe kennissen en ik richtten in 1994 de NAN op, de Napoleontische Associatie der Nederlanden. Ik mocht hun eerste voorzitter zijn.

In 1995 namen er voor het eerst Nederlandse troepen deel aan de nagespeelde slag bij Waterloo. Ik weet nog precies met hoe velen we waren: 120 man, twaalf paarden en drie kanonnen. Het zag er achteraf gezien erg shabby uit, maar we waren apetrots en hadden veel publiciteit.

Ik weet nog goed hoe wij, de Nederlanders, onderaan een heuvel stonden geposteerd. Rechts van ons de Engelsen met hun doelzakken en meer naar links de Pruisen. Bevelen over en weer in vele talen terwijl paarden aan ons voorbij denderden. Op de heuvel een batterij die constant over onze hoofden heen vuurde. Binnen afzienbare tijd zagen we geen hand meer voor ogen. Als kapitein der generale staf nam ik mijn telescoopkijker en ontwaarde in de verte het fenomeen, *l'empereur*, Napoleon. Op datzelfde moment marcheerde een eenheid Franse grenadiers op ons toe. Het geluid van hun dieptrommen ging ons door merg en been. Het kippenvel stond op mijn rug, wat een geweldige ervaring was dit.

Geschiedenis heel dichtbij

In het Legermuseum ben ik als technisch vormgever samen met mijn collega Cees Braat medeverantwoordelijk voor de inrichting van de tentoonstellingen. Een fascinerende baan waarin je te maken krijgt met fascinerende mensen uit binnen- en buitenland.

Het is heel bijzonder als je voor openingstijd aan het werk bent en zonder publiek op zaal loopt. De geschiedenis is dan heel dichtbij en dat in zo'n mooi theater als de oude VOC-stapelmagazijnen op de Korte Geer te Delft. Hier is het ook waar nog tot en met 9 april de prachtige tentoonstelling *Voor Napoleon* loopt.

*Anton van de Water brengt nog wat verbeteringen aan bij het kuras van Abraham Calkoen. Ritmeester Calkoen was destijds ingedeeld bij de Garde Kurassiers van koning Lodewijk Napoleon en is te zien op de tentoonstelling *Voor Napoleon*. (Foto: Wim den Dunnen)*

EEN ONBEKEND STUKJE VAN DE COLLECTIE

DE WAPENZOLDER VAN HET

door Mathieu Willemsen (tekst) en Wim den Dunnen (foto's)

Het Legermuseum heeft de grootste verzameling vuurwapens van Nederland. De collectie telt maar liefst 7.500 stuks, waarvan ruim 2.000 op de wapenzolder. Vanaf de historische lontslotmusketten tot en met de modernste automatische handvuurwapens. Zeldzame types zoals het Borchardt-pistool en het Mauser SR-93-scherpschuttersgeweer, behoren tot de eyecatchers. Om veiligheidsredenen is de zolder niet toegankelijk voor het publiek, maar deze Nieuwsbrief biedt u een kijkje achter de schermen.

Rekken vol met voor- en achterladers.

Toen het Legermuseum in 1959 de Studieverzameling Militair Materieel (Stumima) van de Koninklijke Landmacht (KL) overnam, kwam het in bezit van een enorme collectie vuurwapens. Het moet de grootste aanwinst zijn geweest in de geschiedenis van het museum. De Stumima was een militair-technische collectie die vanaf 1945 was gevormd om soldaten op te leiden op het gebied van moderne (vuurwapen)techniek. De studieverzameling was gevestigd op de Korte Geer in Delft, en toonde velelei wapens, van pistool tot V2-raket. Door het overnemen van deze collectie kreeg het Legermuseum er een nieuwe taak bij: het verspreiden van kennis over contemporaine vuurwapens en munitie.

Conservator Mathieu Willemsen (rechts) en vrijwilliger wapen- en munitietechniek Ron Knip tonen een geweer M.95, experimenteel omgebouwd tot halfautomaat.

Mathieu Willemsen met een zeldzaam Borchardt-pistool, model 1893, met aanzetkolf.

Vroeger was hier het hele gebouw van het huidige Legermuseum voor beschikbaar. Na de verhuizing van het museum van Leiden naar Delft, begin jaren tachtig is de collectie van de Stumima 'verdrongen' door de basisexpositie van het Legermuseum. De hele Stumima? Nee, een klein plekje op de Korte Geer is nog steeds gereserveerd voor wapentechnische rondleidingen. Op de wapenzolder bevindt zich een dwarsdoorsnede van de collectie negentiende en twintigste eeuwse vuurwapens. De wapenzolder wordt regelmatig bezocht door onder andere medewerkers van defensie, politie en justitie. Zij worden rondgeleid door conservator vuurwapens Mathieu Willemsen en door Ron Knip die als vrijwilliger en ervaringsdeskundige verbonden is aan deze afdeling van het museum. Uiteraard is zeer specialistische kennis noodzakelijk om deze rondleidingen te geven.

LEGERMUSEUM

Gezien het bijzondere karakter van de wapenzolder en de daar opgestelde vuurwapens is deze alleen toegankelijk voor bezoekers die daarvoor toestemming hebben van de directie en onder begeleiding van de twee genoemde museummedewerkers.

Kleine groepjes militairen van de KL, die een opleiding volgen tot wapentechnicus, behoren tot de regelmatige bezoekers. Ron Knip geeft hier uitleg over de werking van een Beaumont-infanteriegeweer uit 1871.

Aan het begin van de rondleiding is er eerst een uiteenzetting over de geschiedenis van het vuurwapen. Daarna wordt dieper ingegaan op de twintigste eeuwse wapenontwikkelingen. Afhankelijk van de groep, wordt ook uitgebreider ingegaan op deelaspecten die relevant zijn voor de bezoekers: politierechercheurs willen bijvoorbeeld meer weten over wettechnische aspecten of het verschil tussen antieke en moderne wapens, terwijl wapenmakers in opleiding een grotere interesse hebben in de technische werking van de wapens. Hiervoor staan op de zolder veel vuurwapens ter beschikking.

Over een zeldzaam Garand M1C-scherpschuttersgeweer kan Ron alles vertellen.

Mathieu legt de werking van een Lanchester Mk.I-pistoolmitrailleur uit aan militairen van het Opleidings- en Trainingscentrum Logistiek te Soesterberg. Het Legermuseum draagt zo bij hun wapentechnische opleiding.

Met deze rondleidingen voorziet het Legermuseum in een grote behoefte. Er worden jaarlijks zo'n 500 mensen op de zolder rondgeleid. De rondleiding zit in het standaard opleidingspakket van bijvoorbeeld de politieacademie, het Nederlands Forensisch Instituut en diverse wapentechnische opleidingen van de KL. De rondleidingen zijn een goed middel om de bezoekers, die beroepsmatig met vuurwapens in aanraking komen, te tonen wat voor fraaie en unieke collectie moderne vuurwapens het Legermuseum bezit.

Het kleinste en het grootste pistool op de wapenzolder. Het Kolibri pistool, kaliber 2,7 mm en de Desert Eagle, kaliber .50 (12,7 mm).

(Lees verder op pagina 8)

IN MEMORIAM FRANS SMITS SR. (1915-2006)

“Ja, beste kerel, goedemorgen. Frans hier. Ik stoor je even. Kan dat? Goed! Luister, ik heb een idee...”

Zo luidde de ouverture als Frans mij belde. Zo'n telefoongesprekje had dan de klank van een ochtendgroet.

Ik zal die missen; dinsdag 21 februari 2006 overleed Frans Smits sr., ere-lid van (kortweg) het Koninklijke Militair-historisch Museum. Hij werd 90 jaar.

Frans Smits was in zijn werkzaam leven esthetisch adviseur van het ministerie van Defensie. 'Aankleding' van het ceremonieel en de uniformen dragen zijn signatuur. Aan zijn ontwerpen en de toepassing ervan in de dagelijkse defensiepraktijk wijdde het Legermuseum in 2000 de tentoonstelling *Militaire chique*. Thema en tentoonstelling ademen het verband tussen krijgsmacht en museum: Frans ten voeten uit. Frans, zo mocht ik hem aanspreken, belde regelmatig op. Ik prees mij daar gelukkig mee, omdat ik dat ervaarde als een oprechte (persoonlijke) belangstelling. Maar toch nog meer, omdat daaruit een niet-aflatende, immer positieve belangstelling en betrokkenheid bij ons Legermuseum sprak. Sinds 1940 heeft Smits sr. met woord en daad uitdrukking gegeven aan zijn 'beheptheid' met ons museum. Ruim 66 jaar heeft hij zijn talent, creativiteit en kennis mede ten dienste gesteld van ons museum. Die inzet varieerde van bestuurlijke inbreng, tentoonstellingsconcepten en ideeën tot de onvolprezen tekeningen voor ons jaarboek *Armamentaria*. De luxueuze uitgave vorig jaar van in het jaarboek verschenen platen en de presentatie daarvan op zijn 90e verjaardag, blijken thans in alle opzichten een terechte en finale kroon op Smits' werk.

Het Legermuseum past permanente erkentelijkheid. Frans, de leider van wat hij noemde 'de maffia der goedwillenden', heeft de hoorn voorgoed op de haak gelegd. Hij plachtte het gesprek aldus te beëindigen:

“Zo, goede vriend, dat was 't. 't Gaat prima. Je hebt veel goede mensen en een schitterende collectie. Doe de groeten aan je liefvallige echtgenote. We hebben een mieters museum.”

Gert Groenendijk
Algemeen directeur Legermuseum

8

Vervolg van pagina 7

Ook dit unieke Mauser SR-93-scherpschuttersgeweer, dat Mathieu toont, is aanwezig in de collectie. Het wapen is verkregen via de Wehrtechnische Studiensammlung te Koblenz. Een vergelijkbaar type is ook in Nederland in gebruik bij de bijzondere bijstandseenheden van de politie.

Een deel van de munitiecollectie staat ook op de wapenzolder, uiteraard onklaar gemaakt.

De rondleidingen helpen om collectiemateriaal te verwerven: met name door politiekorpsen die in het verleden rondleidingen hebben gekregen, worden nog regelmatig vuurwapens geschonken die zij in beslag hebben genomen. Ook krijgt het museum veel informatieverzoeken binnen van politiekorpsen die met een bepaald onderzoek bezig zijn, waarbij er vragen zijn over gebruikte vuurwapens. *Crime Scene Investigation* vindt dus ook plaats binnen de muren van uw eigen Legermuseum. Misschien een onverwachte taak voor een historisch museum...

VETERANENPORTRETTEEN VAN MARTIN ROEMERS IN HET LEGERMUSEUM

door Annemarie Pothaar en Anne Houk de Jong

Enkele portretten uit de reeks oorlogsveteranen, waarmee fotograaf Martin Roemers in de prijzen viel.

Fotograaf Martin Roemers uit Delft viel wederom in de prijzen bij de Zilveren Camera 2005. Met zijn bijzondere portretserie van oorlogsveteranen uit de Tweede Wereldoorlog won hij de tweede prijs. Ook bij de World Press Photo 2005 heeft Roemers een prijs gewonnen, de tweede prijs in de categorie Portretseries.

Roemers portretteerde 40 oud-strijders uit Nederland, Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Duitsland en Rusland in foto's en interviews. Het project resulteerde in de publicatie *De eindeloze oorlog/The Never-Ending War*, uitgegeven door QV Uitgeverij, in samenwerking met het Veteraneninstituut en het Legermuseum. Vorig jaar kocht het Legermuseum twaalf zwartwitfoto's uit deze indrukwekkende serie aan, en presenteerde deze aan het publiek.

Waar de foto's eenduidigheid laten zien, geven de interviews individuele verhalen. Martin Roemers over zijn beweegredenen: "Ik wilde dit documenteren omdat ik getroffen ben door deze mensen, die na 60 jaar nog steeds zo actief en zo zichtbaar bezig zijn met hun oorlogsverleden. Na 60 jaar is er sprake van een gemeenschappelijke geschiedenis van alle betrokkenen."

Op confronterende wijze

Schrijver en columnist H.J.A. Hofland in *De eindeloze oorlog*: "Het geheugen maakt zich meester van het gezicht, de ogen richten zich niet langer dan een paar seconden in het oneindige en een onhoorbare stem zegt: zo was het. Kijk naar de foto's van Martin Roemers. De gezichten van de veteranen die de stem van hun geheugen horen."

Sinds de komst van het medium brengen fotografen de mens in oorlog en vrede op confronterende wijze in beeld. Hun momentopnamen spreken boekdelen. Het Legermuseum toont dan ook

regelmatig exposities van fotografen in het veld, zowel in historisch perspectief als in actuele context. Daarnaast geeft het regelmatig opdrachten aan fotografen om reportages te maken van Nederlandse militairen in vredesoperaties.

Zilveren Camera

De Delftse fotograaf Roemers is dan ook geen onbekende voor het museum. In 1999 en 2000 maakte hij in opdracht een reportage van Nederlandse militairen op de Balkan, een serie waarmee hij de Zilveren Camera won (eerste prijs, Buitenlands Nieuws, series, 2000). In 2002 bracht Roemers opnieuw voor het museum Nederlandse troepen in beeld, ditmaal in Kabul waar ze deel uitmaakten van de vredesoperatie in Afghanistan. Deze indrukwekkende serie, waarmee Roemers in 2002 opnieuw de Zilveren Camera won (eerste prijs, Buitenlands nieuws), werd in 2003 in het Legermuseum tentoongesteld.

FOTOGRAAF MARTIN ROEMERS

Martin Roemers (1962) studeerde fotografie aan de Akademie voor Beeldende Kunst (AKI) in Enschede. Hij is documentair fotograaf en heeft een bijzondere belangstelling voor vrede en veiligheid in Europa. Zijn foto's werden onder meer gepubliceerd in *The New York Times*, *The Times*, *NRC Handelsblad*, de *Volkskrant* en *Vrij Nederland*. Werk van zijn hand is opgenomen in collecties van het Rijksmuseum in Amsterdam, het Haus der Geschichte in Bonn en het Legermuseum in Delft.

NET ECHT!

door Ella van Mourik-Karremans

Het Legermuseum wil een verhaal vertellen. Het verhaal van de militaire geschiedenis van de Romeinen tot heden, aan de hand van originele objecten. Maar om dat verhaal te illustreren, de bezoeker meer te laten beleven, voegt het museum iets toe. Dat kunnen maquettes of diorama's zijn om een historische omgeving aan te geven: paarden, figuren en scènes om de historische werkelijkheid dichterbij te brengen.

In de periode 1960-1970 werd in het Legermuseum in het Pesthuis te Leiden veel aandacht gegeven aan de wijze van overdracht van de collectie. Verschillende ambachtsmensen, tekenaars, timmerlieden, leerbewerkers en modellers werden aangetrokken om presentaties professioneel te vervaardigen. Het in eigen huis maken van paarden – er staan er nog verschillende in de huidige expositie in het Armamentarium – honden en figuren door modellers Jan Bos en Cees Braat is toen begonnen. De modellers baseerden zich bij maken daarvan op historische bronnen als films en tekeningen. Minder historisch maar wel levensecht waren de handen en voeten die van menig museummedewerker werden afgegoten om in de expositie te gebruiken.

Prachtig middel

Het gebruik van scènes en figuren in tentoonstellingen is onderhevig aan veranderende opvattingen. Was het lange tijd in museumland *not done*, de laatste jaren blijkt het weer een prachtig middel om de bezoeker dicht bij de 'echte' objecten te brengen en de 'echte' mensen die de collectiestukken hebben gedragen of gebruikt, te laten zien. Zo staan in het

Voor de hondentractie zijn honden nagemaakt van het ras Mâtin Belge, omstreeks 1970.

Jan Bos en Cees Braat werken aan een paard in het Pesthuis te Leiden, omstreeks 1970.

Tropenmuseum in het Koloniaal Theater en in museum Bronbeek figuren die zijn gebaseerd op echte personen. De levensechte figuren van Calkoen, Verhoef en Napoleon in onze eigen tentoonstelling *Voor Napoleon* zijn gemaakt naar hun portret en brengen door hun uitstraling bij de bezoeker iets teweeg.

Kijkje achter de schermen

In de tentoonstelling *Net echt!*, van 16 juni tot en met 17 september, laat het museum zien hoe de medewerkers paarden en honden maakten; hoe handen en voeten werden afgegoten; hoe hoofden werden gemodelleerd; hoe replica's naar authentieke objecten zijn gemaakt. Extra aandacht krijgen de in de basisexpositie relevante voorbeelden. Foto's, filmbeelden, schetsen, mallen en modellen geven een kijkje achter de schermen van 40 jaar vakmanschap.

VRIENDENDAG 2006

Op zaterdag 21 oktober 2006 zijn wij te gast bij het Nationaal Monument Kamp Vught en bij het naastgelegen Geniemuseum. Naast toegangskaarten en rondleidingen in beide musea, wordt u die dag ontvangen met koffie en cake, krijgt u een lunchpakket en sluiten we af met een drankje. Partners en introducés zijn welkom. Dit alles wordt u aangeboden voor de prijs van tien euro per persoon. Noteer die dag alvast in uw agenda. U ontvangt in augustus de definitieve uitnodiging.

!!!BOOEMMM!!!

1.000 JAAR BUSKRUIT

door Ella van Mourik-Karremans

Zwavel, houtskool en salpeter. Het gaat om de juiste hoeveelheid. Vervolgens goed mengen en aanstampen; vuurtje erbij... !!!Booemmm!!! Zo simpel is het.

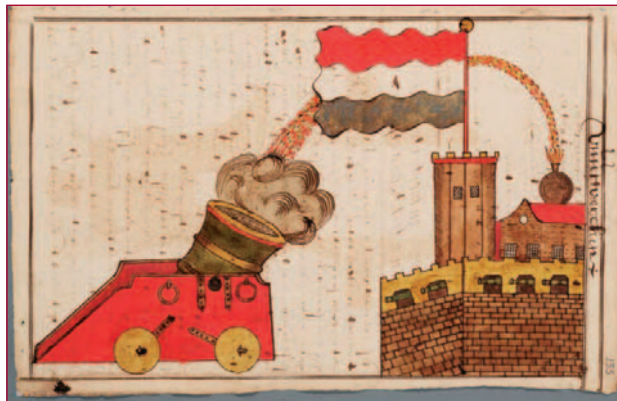
Aan de wieg van het buskruit stond de ontwikkeling van vuurwerk, uitgevonden in de tiende eeuw in China. Verspreiding naar West-Europa vond plaats in de zeventiende eeuw. Buskruit is een van de belangrijkste uitvindingen ooit. Op het slagveld en tijdens belegeringen was het gebruik van buskruit cruciaal. Het heeft de geschiedenis van de oorlogvoering danig en blijvend beïnvloed. Grote maatschappelijke en politieke ontwikkelingen waren hiervan het gevolg. Buskruit was de eerste (menselijke) toepassing van chemische bronnen bij het ontwikkelen van energie, waar tot dan toe natuurlijke of dierlijke energie werd aangewend.

Ontploffing kruithuis

De Europese dominantie op de wereldzeeën in de zeventiende en achttiende eeuw werd afgedwongen door met kanonnen bewapende schepen. Het gebruik van wapens – kanonnen – die op grotere afstand werden afgevuurd, maakte de oorlogvoering anoniemer; aan het man tot man gevecht met blanke wapens werd een nieuw fenomeen toegevoegd: anoniemer en dus onmenselijker.

Belangrijke industriële toepassingen zijn gebaseerd op buskruit, zoals de ontwikkeling van stoommachines en stoomtreinen en de mogelijkheden om explosies op te wekken in de mijnbouw. Een moderne toepassing en dichterbij huis: de airbag. Een op buskruit gebaseerde ontsteking zorgt er voor dat de airbag zichzelf 'opblaast'.

De ontslag van buskruit en vuurwerk is gedurende de gehele geschiedenis omgeven met veel risico's. De ontploffing van het

Vurende mortier bij een vesting. Pyrotechnica of Konstint Vuurwercken, Daniël Galschut, circa 1695. (Collectie Legermuseum)

kruithuis in Delft in de zestiende eeuw met grote gevolgen voor de stad en haar inwoners en recenter de gebeurtenissen in Enschede zijn maar een paar voorbeelden.

Vuurwerk

In de tentoonstelling *!!!BOOEMMM!!! 1.000 jaar buskruit* verhalen originele objecten uit internationale collecties, filmbeelden, historische afbeeldingen en teksten over het ontstaan en de toepassingen van buskruit. In de bibliotheek/mediatheek van het museum bevinden zich prachtig geïllustreerde handschriften, zoals *Pyrotechnica of Konstint Vuurwercken* van Daniel Galschut, konstabel in dienst van de VOC, circa 1695 en *Grand art d'artillerie* van Casimir Siemienowicz, waaruit voor de tentoonstelling rijkelijk wordt geput. Een spectaculair licht- en geluidspel brengt het vuurwerk letterlijk over het voetlicht. De expositie opent 2 juni en loopt tot 1 december.

OPROEPEN

BENT U 40 JAAR OF LANGER VRIEND?

De door alle Vrienden eind 2005 ontvangen Armamentaria was de 40e en daarmee een jubileumnummer! De Vrienden die al 40 jaar of langer een trouwe Vriend zijn, hebben de reeks van 40 edities van Armamentaria dus compleet. Onder meer omdat onze stichting in 2007 60 jaar bestaat, willen wij graag weten welke Vrienden al 40 jaar of langer Vriend zijn. Door de automatisering van het Vriendenbestand een paar jaar geleden, kunnen wij niet nagaan wie al zo lang Vriend zijn. Wij stellen het dan ook op prijs indien degenen die al langer dan 40 jaar Vriend zijn dat telefonisch, schriftelijk of per e-mail aan het secretariaat willen melden (telefoon 015-214 23 76 op donderdag- of vrijdagmorgen, e-mail secretariaat@vriendenlegermuseum.nl).

STUUR ONS UW E-MAILADRES

Op termijn willen wij waar mogelijk meer per e-mail gaan communiceren met de Vrienden, voor zover zij over e-mail beschikken (voor zover niet zal zoals tot nu toe de post worden gebruikt). Omdat ons e-mailbestand niet compleet is, verzoeken wij alle Vrienden die over e-mail beschikken hun e-mailadres, graag onder vermelding van hun vriendennummer (staat vermeld op de Vriendenkaart), te sturen aan: secretariaat@vriendenlegermuseum.nl.

het bestuur

LEGERMUSEUM ONTWERPT EMBLEMEN

door Frans Smits (tekst) en Casper van Bruggen (tekst en foto's)

De huidige Koninklijke Landmacht (KL) is een zeer modern (krijgs)bedrijf, vergelijkbaar met een 'multinational'. Het is ook een 'snel' bedrijf. Eenheden worden gevormd, troepen uitgezonden. De moderne KL spiegelt zich onder meer aan het rijke militair-historisch verleden van Nederland. De *petite histoire* van de regimenten, korpsen en dienstvakken vormt een belangrijk onderdeel van de traditiebeleving. Deze traditie komt ook tot uiting in de huidige uniformering en emblemen. De diverse eenheden en hun personeel willen zich onderscheiden.

De huidige uniformering is met uitgebreide medewerking van het Legermuseum vastgelegd in twee uniformvoorschriften, te weten VS-1593 en -1593-1. Deze voorschriften zijn via het museum tevens als populaire uitgave in boekvorm verschenen en in onze museumwinkel verkrijgbaar.

Collectie als bron

Als adviserend lid van de Traditiecommissie Koninklijke Landmacht (TCKL) en de Uniformcommissie (UCKL) maakt Frans Smits veelvuldig gebruik van de collectie van het Legermuseum als bron bij het restylen, samenstellen en voorontwerpen van onder andere uniformen, emblemen en rangonderscheidingstekens. Samen met Casper van Bruggen, fotografisch vormgever in ons museum, worden de ideeën vervolgens gevisualiseerd en verder vormgegeven.

Werd tot voor kort veelal handmatig ontworpen, de geavanceerde digitale fotografische computertechnieken maken het mogelijk ontwerpen te visualiseren die vaak niet van echt zijn te onderscheiden. Waar mogelijk wordt hiervoor gebruik gemaakt van (elementen uit) bestaande emblemen, collectievoorwerpen, foto's en afbeeldingen van internet. Digitaal worden de ideeën en elementen uitgebalanceerd omgevoerd op een Apple-computer, gebruikmakend van de onbegrensde mogelijkheden van het fotobewerkingsprogramma Photoshop. Dit stelt ons in staat namens de TCKL en UCKL de commandant van de landstrijdkrachten een brede selectie 'levensechte' voorstellen voor te leggen.

Nieuwe ontwerpen

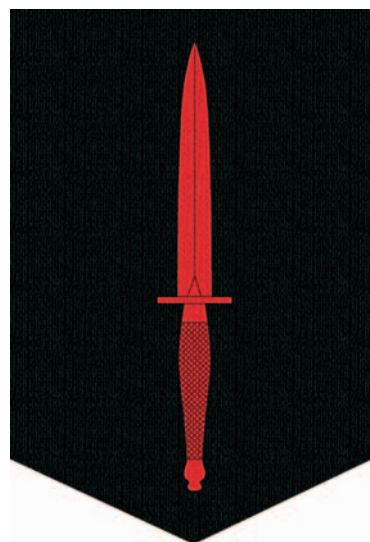
Recent zijn emblemen ontworpen voor onder andere de Luchtmobiele Brigade, het Korps Commandotroepen, Regiment Bevoorrading- en Transporttroepen, sniper Korps Commandotroepen, Meester op alle wapenen en de stok Brigade-adjutant.

Uniformen in ontwikkeling zijn ceremoniële tenues voor het Korps Nationale Reserve en het heropgerichte Regiment Oranje Gelderland. Een embleem in ontwikkeling is het brevet Hogere Defensie Vorming. Verder zijn er ontwerpschetsen gemaakt van baretgesp en kraagpatten voor de islamitisch geestelijk verzorger.

En zo speelt het Legermuseum een belangrijke rol bij een juiste traditiehandhaving, die in het bijzonder vaak bij emblemen en uniformering tot uiting komt.

De traditie van de Expeditionaire Macht (7 December Divisie) werd als laatste gevoerd door het Operationeel Commando '7 December'. Deze traditie is overgenomen door 11 Luchtmobiele Brigade.

Het Korps Commandotroepen (KCT) heeft als laatste een indelings- embleem gekregen. Hiervoor werd teruggerepen naar een embleem van de KL dat onder de categorie buitenlandse emblemen en onderscheidingstekens valt. Commando's van No. 2 (Dutch) Troop van No. 10 (Interallied) Commando droegen vanaf 24 maart 1945 het embleem van No. 4 Commando Brigade: een rode opgeheven commandodolk op een zwarte ondergrond. Voor het nieuwe KCT-embleem is ook de commandodolk uit die tijd gebruikt, de Fairbairn-Sykes.

VOOR KONINKLIJKE LANDMACHT

De nieuwe dubbel pat en kleur van het Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen, het logistieke gedeelte van ons krijgsveld. Een paar jaar geleden is voor okergeel gekozen als regimentskleur. Het blauw van de Aan- en Afvoertroepen en het karmozijn van de Intendance verdween. Het regimentembleem is geplaatst op een karmozijnen ondergrond, met een blauw gebieds effect.

Meester op een of meer wapens. Het geborduurde embleem, dat tot nu op de linker bovenmouw werd gedragen, wordt nu ook als een metalen embleem uitgevoerd en zal op de hoogte van de borstzak gedragen worden. Het embleem bestaat uit twee sabels op de standaard uitgevoerde lauwertakken in geel metaal.

13

Het vaardigheidsembleem voor sniper ofwel scherpschutter is recent ingevoerd. De scherpschutteropleiding is een vernieuwde schietopleiding van het allerhoogste niveau. De bestaande vaardigheidselementen voor schieten voldeden niet aan de gestelde hoge eisen. Op de geelmetalen lauwerkrans staan twee gekruiste Lee-Enfield-scherpschuttersgeweren geplaatst met kijker en daarboven de letter S. Het embleem is ontleend aan het Britse embleem dat in geborduurde versie op de linkermouw wordt gedragen. Geweren van dit type kwamen voor in de bewapening van de Nederlandse commando's tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De KL kent de functiestok. Deze wordt onder de arm gedragen door de compagnies-sergeant-majoor (of opperwachtmeester) en de bataljons- en brigade-adjutant. De stok wordt niet gedragen wanneer de functionaris bewapend is. Hier de nieuwe stok van een brigade-adjutant. De knop bevat een gouden Nederlandse kroon, die rood gevoerd is. De traditie van de stok en ook die van de tambour-maître stok voert terug op vroegere stokwapens als de hellebaard.

LANDMACHTDAGEN 2006

Evenals andere jaren bent u weer van harte welkom bij de Open Dagen van de Koninklijke Landmacht. Op zaterdag 13 en zondag 14 mei worden elk zo'n 50.000 bezoekers verwacht. Omdat het dan zo druk zal zijn dat niet overal aan kan worden deelgenomen en niet alles van dichtbij kan worden gezien, hebben we ook dit jaar toestemming gekregen al op vrijdag 12 mei 2006 van het gebodene te genieten. Deze dag is speciaal voor onder andere familie van deelnemende militairen en scholen, maar ook om de presentaties waar nodig voor te oefenen en uit te proberen. Natuurlijk kunt u ook op de andere dagen gaan. De Landmachtdagen worden gehouden in de Johannes Postkazerne te Havelte. Bewegwijzering is er vanaf de autoweg. Als u de afslag Havelte neemt, ziet u meteen de bewijzering naar de kazerne. Zoals gebruikelijk zullen er volop tentjes met erwtensop en andere foerage zijn. Vanaf 10.30 tot 11.00 uur starten de meeste activiteiten. Leden van het bestuur van de stichting Vrienden treft u in de directe omgeving van de stand van het Legermuseum aan. We hopen velen van u te ontmoeten.

NOGMAALS DE MUNITIECOLLECTIE

In het vorige nummer werd uitvoerig bericht over de munitiecollectie van het Legermuseum. Nadat deze in 2004 was vrijgegeven door TNO begon vrijwilliger wapen- en munitietechniek Ron Knip aan de enorme klus alles in Adlib (een bekend registratiesysteem bij musea) in te voeren. In het artikel was melding gemaakt van 167 objecten die terugkwamen van TNO, maar dit klopt niet: het waren er 547. Bij het registreren werd ook munitie betrokken die niet in beslag was genomen en zo werden totaal 5.185 objecten (patronen, granaten, buizen en mijnen) beschreven. Op 15 maart 2006 was deze enorme klus afgerond. Ron is nu begonnen met het registreren van munitie (natuurlijk onklaar gemaakt) die in het Legermuseum staat opgesteld bij de diverse stukken geschut, tanks en handvuurwapens. Met de al in het museum aanwezige munitieobjecten en wat van TNO is teruggekeerd, heeft het Legermuseum nu zo'n 5.500 voorwerpen op dit gebied in huis.

Vrijwilliger wapen- en munitietechniek Ron Knip bezig met het registreren in Adlib van een proefschotpatroon van het 105 mm kanon L7 van de Centurion-tank. Een van de projectielen die van TNO is teruggekomen en explovrij is verklaard. (Foto: Wim den Dunnen)

MINIMUMDONATIE EN DONATEURSVORMEN

Tot nu toe was de individuele minimumdonatie 25 euro en de gezinsdonatie minimaal 40 euro per jaar. De toegangsprijs (welke overigens voor Vrienden gratis is en blijft) van het museum is per 1 januari 2006 verhoogd van vijf naar zes euro. Daarnaast zijn de productiekosten van Armamentaria gestegen en dus ook de bijdrage die wij daarvoor aan het museum betalen. Om aan de kostenstijgingen het hoofd te kunnen bieden – en niet in de laatste plaats om aan onze primaire doelstelling van het doen van schenkingsaan het museum te kunnen voldoen – hebben wij besloten de individuele minimumdonatie te verhogen tot 27,50 euro per jaar en de minimum gezinsdonatie tot 45 euro per jaar. De verhoging gaat in per 31 maart 2006 voor nieuwe donateurs en voor de huidige donateurs, die praktisch allemaal hun donatie voor 2006 hebben voldaan, met ingang van het jaar 2007.

Wij menen dat de verhoging alleszins gerechtvaardigd is. Als Vrienden steunen wij daarmee het museum en overigens krijgen de donateurs nog steeds meer dan waar voor hun donatie in de vorm van alle voordelen van het Vriend zijn.

Het gezinsdonateurschap, wellicht iets voor u?

Naast het traditionele persoonlijke donateurschap bestaat er ook een op het gezin toegesneden variant, **het gezinsdonateurschap**. Als u kiest voor deze vorm van donateurschap, krijgt u zes extra kaartjes voor gratis toegang tot het museum. De waarde van deze vrijkaartjes kan maar liefst oplopen tot 36 euro. U kunt met deze kaartjes gezinsleden maar ook collega's of vrienden trakteren op een 'rondje Legermuseum'. De extra kaartjes zijn alleen geldig in combinatie met uw eigen Vriendenkaart, die overigens strikt persoonlijk is. Mocht u interesse hebben in een gezinsdonateurschap voor 2006 en u heeft uw minimumdonatie voor 2006 al betaald, maak dan alsnog vijftien euro aan ons over met de vermelding van uw Vriendennummer en de opmerking 'gezin'. Zo spoedig mogelijk sturen wij u dan zes toegangkaartjes toe.

Jacques Bonewit
penningmeester

Napoleon mobiliseert, foto's van Irak-missie:
dit en meer nieuws over de stichting Vrienden en
het Legermuseum vindt u op onze site:
www.vriendenlegermuseum.nl.

AANVULLING

In tegenstelling tot wat in het artikel over Gotscha Lagidse in Nieuwsbrief nummer 3 van 2005 is vermeld, zijn de eerste contacten tussen Gotscha en het Legermuseum tot stand gekomen via de toenmalige conservator en Vriend J. Lenselink.

GARDEREGIMENT FUSELIERS

PRINSES IRENE 65 JAAR

door Guus van Leeuwe

Na de capitulatie op 10 mei 1940 slaagden de in Zeeuws-Vlaanderen aanwezige Nederlandse troepen er in uit te wijken naar België en Frankrijk. Uiteindelijk bereikten een kleine 1.500 man, afkomstig uit een grote verscheidenheid van wapens en dienstvakken, Engeland via onder andere Duinkerken en Brest. Op 11 januari 1941 werd daarmee in Congleton, Engeland, de Koninklijke Nederlandse Brigade opgericht.

De Nederlandse regering in Londen wilde een gevechtseenheid formeren van circa 5.000 man. Daarom werd naar versterking, reden waarom de dienstplicht werd afgekonddigd voor alle in Amerika, Canada, Engeland en Zuid-Afrika wonende Nederlanders in de leeftijd van 18 tot 42 jaar. Uit de gehele wereld stroomden grote aantallen toe. Zo kwamen uit Canada meer dan 1.000 en uit Zuid-Afrika nog eens ongeveer 600 man. Ook uit bijvoorbeeld het Vreemdelingenlegioen kwamen twintig mannen en we mogen zeker niet vergeten dat ook nog uit het bezette Nederland een aantal Engelandvaarders de gelederen kwam versterken. Uit de brigade werden meerdere eenheden voor velerlei doeleinden geformeerd, zodat nog in voorjaar 1944 versterking plaatsvond met een compagnie mariniers om een eenheid van zo'n 1.200 man op de been te kunnen brengen. Uiteindelijk bestond de eenheid uit militairen uit 27 landen en werden er 24 talen gesproken, waardoor Engels de voertaal werd.

Opmars naar Nederland

Het zal duidelijk zijn dat met een dergelijke wordingsgeschiedenis niet onmiddellijk een goed getrainde eenheid op de mat kon worden gelegd. Het duurt dan ook nog tot 27 augustus 1941 voordat koningin Wilhelmina aan de brigade een vaandel uitreikt met onder andere de volgende woorden: "Op dit Vaandel is aangebracht de naam van mijne Kleindochter Prinses Irene, het Peetekind van de Weermacht, wier naam ik met volle instemming van Haar Ouders, aan de Brigade geef." Vanaf dat moment heet de brigade 'Koninklijke Nederlandsche Brigade Prinses Irene'. Het vaandel, bijzonder om zijn afmetingen, kleur en andere details – het betreffend voorschrift was immers niet voorhanden – was onlangs nog in het Legermuseum te bewonderen tijdens de aan Wilhelmina gewijde tentoonstelling. De Irenebrigade landde in augustus 1944 en zette zij aan zij met de Belgische brigade-Piron, als onderdeel van de Britse XXIIe Legergroep, de opmars in via Frankrijk, België naar Nederland.

Militaire Willemsorde

Nadat eind 1945 de Irenebrigade was ontbonden – de brigade ontving daarbij de Militaire Willemsorde 4e klasse welke onderscheiding aan het vaandel werd gehecht – werd het regiment Prinses Irene opgericht, dat in totaal vijf bataljons in het voor-

Koningin Wilhelmina reikt op 27 augustus 1941 het vaandel uit aan de Irenebrigade.

malig Nederlands-Indië zou inzetten. Mede door de prestaties van laatstgenoemde eenheden is het huidige vaandel gesierd met de opschriften Pont-Audemer, Saint-Come, Beeringen, Tilburg, Hedel, West-Java en Oost-Java en bovendien werd het regiment, samen met Grenadiers en Jagers, op 1 juni 1948 tot garderegiment benoemd, een begrip dat tot op dat moment in de Nederlandse krijgsmacht niet bestond! Zo ontstond uiteindelijk de huidige naam: Garderegiment Fuseliers 'Prinses Irene' (GFPI).

Op 13 januari 2006 vierde het regiment zijn 65e verjaardag, onder meer in aanwezigheid van veel veteranen én de opvolgers van de brigade-Piron, het zusterbataljon 'Bevrijding/5e Linie'. Met deze eenheid bestaat al vele jaren een nauwe band. Het ceremoniële tenue, dat van Engelse oorsprong is, werd in belangrijke mate vormgegeven door de onlangs overleden Frans Smits sr. U treft daarin verwijzingen aan naar de mariniers, de genie en de artillerie.

Het regiment, dat onder meer bestaat uit het 17e Pantserinfanteriebataljon GFPI, is sinds 1992 in Oirschot gevestigd in de Generaal-majoor de Ruyter van Steveninckkazerne, genoemd naar de commandant die de brigade tijdens de veldtocht van 1944-1945 leidde. In die kazerne is ook de unieke regimentsverzameling gehuisvest, die elke woensdag is te bezichtigen. U bent daar van harte welkom.

AGENDA

Activiteiten voor de Vrienden

12 t/m 14 mei Landmachtdagen
21 oktober Vriendendag

Tentoonstellingen

t/m 9 april (museumweekend) Voor Napoleon, Hollanders in oorlogstijd 1792-1815
22 maart t/m 1 juni Irak in beeld, Fotografen met een missie
2 juni t/m 30 november !!!Booemmm!!! 1.000 jaar buskruit
16 juni t/m 17 september Net echt! Honden, paarden, maquettes... replica's in het Legermuseum

Activiteiten Legermuseum

Elke zondagmiddag zijn er activiteiten: in april staan de moderne strijdkrachten centraal, in mei draait alles om oorlog en bevrijding en in juli en augustus wordt het vakmanschap binnen het Legermuseum in het zonnetje gezet in het kader van de tentoonstelling *Net echt!* 8 en 9 april Museumweekend: het thema is dit jaar *De kunst van het weten*.

Conservatoren en restauratoren vertellen over de voorwerpen in het museum en voor kinderen is er een museumlab.

29 april t/m 7 mei Meivakantie: in de meivakantie veel aandacht voor de Tweede Wereldoorlog, door middel van demonstraties en workshops.

5 mei Bevrijdingsdag: demonstraties 'levende geschiedenis', oude en nieuwe leger-voertuigen en gezinsrondleidingen met als thema de Tweede Wereldoorlog. Deze dag is de toegang gratis.

8 juli t/m 20 augustus *Reis door de tijd*: in de zomervakantie is er iedere dag wat te doen. Er zijn demonstraties door Romeinen en ridders, films, en workshops over het maken van replica's en modellen.

12 augustus *Ridderfeest*: inmiddels traditie, het Ridderfeest op de laatste zaterdag van de zomervakantie, met veel demonstraties, oude ambachten, een valkenier en middel-eeuwse muziek. Kinderen verkleed als ridder of jonkvrouw hebben gratis toegang.

16

BOEKENKAST

CANONGEBULDER. INLEIDING TOT EEN CANON VAN DE NEDERLANDSE MILITAIRE GESCHIEDENIS

De vaderlandse geschiedenis mag zich sinds een aantal jaren verheugen in een groeiende belangstelling. Er is een niet aflatende discussie over de noodzaak en invulling van het vak geschiedenis in het voortgezet onderwijs. Er werd ook een boeiende discussie gevoerd over de (on)wenselijkheid van een canon voor de vaderlandse geschiedenis, naar aanleiding van een voorstel van de Onderwijsraad. Een belangrijk element in die discussie was de noodzaak van de terugkeer van de chronologie, al was het maar om te voorkomen dat de Slag bij Nieuwpoort in de Tweede Wereldoorlog wordt uitgevochten en Napoleon en Alexander de Grote als tijdgenoten worden gezien.

In de discussie over welke thema's in de canon op te nemen, is al snel duidelijk geworden dat de militair-historische invalshoek onderbelicht blijft. Daarom heeft het Legermuseum dit jaar voor zijn inmiddels traditionele voorjaarsgroot de opdracht tot het schrijven van een militair-historische canon verstrekt aan Kees Paling. Hij heeft zich gedreven van zijn taak gekweten een chronologisch overzicht te geven van de successen en fiasco's van de nationale strijdkrachten, zodat we ons beter beseffen wat de invloed daarvan is op onze culturele identiteit.

Kees Paling is cultuursocioloog en werkzaam bij het Sociaal en Cultureel Planbureau in Den Haag.

Canongebulder is verkrijgbaar in de museumwinkel en kan ook per e-mail besteld worden. Zie hiervoor www.legermuseum.nl/winkel.

Aantal pagina's: ca. 60, rijk geïllustreerd met afbeeldingen uit de eigen collectie.

NB. De prijzen van boeken uit de museumwinkel zijn exclusief verzendkosten.

NIEUWE DONATEURS

J.C. Houttuin	Kockenge
G. van Klompenburg	Nunspeet
J. van Asselt	Nunspeet
A. Kroon	Nunspeet
H.W. de Kaste	Nunspeet
A.J. Pap	Nunspeet
A.H.J. Haaze	Delft
A.P.W. Haazen	Hoorn
H.A. van Rijn	Den Haag
R.S. Croll	Laren
E.P. Stekelenburg	Oldenzaal
H.A. van Lith	Voorburg
P.J. Groothaert	Rijswijk
T.F.J. Meijer	Leiderdorp
C.N.M. de Brabander	Den Haag
A.E. Driessen	Poortugal
B. Steenema	Vught
C.F.M. Raam	Mijdrecht
R. Bosker	Apeldoorn
J.A. van de Ven	Rotterdam

Ook donateur worden?

Zie www.vriendenlegermuseum.nl

COLOFON

De Nieuwsbrief verschijnt driemaal per jaar.

Redactie Gijs Scholtens
Joke van Vels-van Dongen
Wim den Dunnen
Heleen Bronder
Ed Coumans (eindredactie)

Vormgeving Koninklijke De Swart,
en drukwerk Den Haag

Uitgever Stichting Vrienden van het
Legermuseum

Secretariaat Antwoordnummer 11228,
2600 WC Delft
tel:(015) 214 23 76*
fax:(015) 214 39 16
*alleen op donderdag- of
vrijdagmorgen
e-mail: secretariaat@vriendenlegermuseum.nl

Website www.vriendenlegermuseum.nl

Webmaster Henk Goos

Webredacteur Joke van Vels-van Dongen

ISSN 1569-4305